

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

CİLT : 28

Birinci inikat

1 . XI . 1942 Pazar

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Havale edilen evrak	2	3. — Seçimler	5
2. — Nutuklar	3	1. — Meclis Reisi seçimi	5
1. — Reiscumhurun nutku	3:5	2 — Reis vekilleri, İdare âmirleri ve kâtipler seçimi	5

1. — HAVALE EDİLEN EVRAK

Lâyhalar

1. — 1940 malî yılı hesabı kâtisi hakkında kanun lâyihası (1/865) (Divanı muhasebat encümenine).

2. — 1942 malî yılı Muvazenei umumiye kanununun 29 neu maddesinde değişiklik yapılması ve şeker ve glikozdan alınan istihlâk vergisinin arttırılmasına dair olan 4225 sayılı kanunun bazı maddelerinin kaldırılması hakkında kanun lâyihası (1/866) (İktisat, Sıhhat ve içtimâî muavenet, Maliye, ve Bütçe encümenlerine).

3. — Devlet demiryolları ve limanları işletme umum müdürlüğü 1940 malî yılı hesabı kâtisi hakkında kanun lâyihası (1/867) (Divanı muhasebat encümenine).

4. — Devlet Denizyolları işletme umum müdürlüğü 1939 malî yılı hesabı kâtisi hakkında kanun lâyihası (1/868) (Divanı muhasebat encümenine).

5. — Gedikli erbaşların maaşlarının tevhit ve teadilüne dair olan 3779 sayılı kanuna ek kanun lâyihası (1/869) (Millî Müdafaa ve Bütçe encümenine).

6. — Gümrük tarife kanununa bağlı ithalât umumî tarifesinin 370 nei numarasının değiştirilmesine dair kanun lâyihası (1/870) (İktisat, Maliye, Gümrük ve inhisarlar ve Bütçe encümenlerine).

7. — Memurin kanununa ek kanun lâyihası (1/871) (Dahiliye, Maarif ve Bütçe encümenlerine).

8. — Memur ve müstahdemlere verilecek fevkalâde zam hakkındaki 4178 sayılı kanunun 9 neu maddesinin sonuna bir fıkra eklenmesine dair kanun lâyihası (1/872) (Nafia ve Bütçe encümenlerine).

9. — Posta, telgraf ve telefon umum müdürlüğü 1939 malî yılı hesabı kâtisi hakkında kanun lâyihası (1/873) (Divanı muhasebat encümenine).

10. — Türkive ile Almanya arasında Ticarî mübadelelerin tanzimine dair 9 ilkteşrin 1941 tarihli Anlaşmanın (1 A) numaralı listesinde mezkûr 55 milyonluk kontenjane zamimetten Almanya Hükümeti tarafından atebrin ihracına müsaade edilmesi ve mukabilinde aynı Anlaşma mucibince Almanya'ya ihraç olunacak Türk mallarını gösterir 1 numaralı listedeki afyon kontenjane arttırılması hakkında teati olunan notaların

tasdikına dair kanun lâyihası (1/874) (Hariciye ve İktisat encümenlerine).

Teklifler

11. — İdare Heyetinin, Divanı muhasebat 1942 malî yılı bütçesinde münakale yapılmasına dair kanun teklifi (2/66) (Bütçe encümenine).

Tezkereler

12. — İnhisarlar umum müdürlüğü 1939 malî yılı hesabı kâtisine ait mutabakat beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı muhasebat Riyaseti tezkeresi (3/505) (Divanı muhasebat encümenine).

13. — Kocaeli mebusu Ali Dikmen'in teşriî masuniyetinin kaldırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi (3/506) (Teşkilâtı esasiye ve Adliye encümenlerinden mürekkep Muhtelit encümenine).

14. — Kütahya'nın Saray mahallesinden İbrahimoğlu Halil İbrahim diğer adı Ali İbili'nin ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi (1/507) (Adliye encümenine).

15. — Muęla mebusu Yunus Nadi'nin teşriî masuniyetinin kaldırılması hakkında Başvekâlet tezkeresi (3/508) (Teşkilâtı Esasiye ve Adliye encümenlerinden mürekkep Muhtelit encümenine).

16. — Orman Umum Müdürlüğü 1939 malî yılı hesabı kâtisine ait mutabakat beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı muhasebat Riyaseti tezkeresi (3/509) (Divanı muhasebat encümenine).

17. — Posta, telgraf ve telefon umum müdürlüğü 1939 malî yılı hesabı kâtisine ait mutabakat beyannamesinin sunulduğuna dair Divanı muhasebat Riyaseti tezkeresi (3/510) (Divanı muhasebat encümenine).

Takrirler

18. — Tokad mebusu Galib Pekel'in Arzuhal encümeninin 5 . VI . 1942 tarih ve 57 sayılı karar cetvelindeki 3819 sayılı kararın Umumî Heyette müzakeresine dair takriri (4/62) (Arzuhal encümenine).

19. — Yozgad mebusu Sırrı İçöz'ün, Gözlükçülük hakkındaki 3958 sayılı kanunun muvakkat ikinci maddesindeki (bir ticarethane açmak) kaydının tefsirine dair takriri (4/63) (Adliye, Bütçe ve Sıhhat ve içtimâî muavenet encümenlerine).

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati: 14

MUVAKKAT REİS — Refet Canitez

KATIPLER: Bekir Kaleli (Gaziantep), Kemal Turan (İsparta), Necmeddin Sahir Sılan (Bingöl), Hamdi Selçuk (Hatay)

REİS — Yoklama yapacağız.
(Afyon Karahisar intihap dairesinden itı-

baren yoklama yapıldı).

2. — NUTUKLAR

1. — *Reisicumhurun nutku*

REİS — Ekseriyet vardır. Şimdi Reisicumhur Hazretleri nutuklarını okuyacaklardır:

(Reisicumhur İsmet İnönü, şiddetli ve sürekli alkışlar arasında Riyaset kürsüsünü şereflendirdiler).

Büyük Millet Meclisinin muhterem Âzası!

Altıncı intihap devresinin dördüncü içtima yılımı açıyorum. Muhterem âzayı sevgilerle selâmlarım (Alkışlar). Bu sene, millet işlerinin Büyük Meclis tarafından yeni bir azim ve irade ile idare edilmesini gerektiren şartlar içinde toplanmış bulunuyoruz. En büyük millî felâketleri yenerrek bu memleketin tarihinde yer tutmuş olan Büyük Millet Meclisinin, her bakımdan ve her zaman olduğu gibi Millete nümune olacak azimli ve feragatli çalışması, engin faydalar ve feyizler getirecektir (Bravo sesleri alkışlar).

Aziz arkadaşlarım!

Dünya harbi bu yıl da kanlı şekilleriyle memleketleri yakıp yıkmakta devam etti. Şehirler ve cephe gerilerinin silâhsız halk yığınları, her tarafta, ateş içinde kaldılar. İnsanlık öldürmekten başka usul tanımayan bir acımacak istikamete gittikçe daha ziyade saplanmış bulunuyor. Bu halleri insan olarak ve millet olarak seyrederken büyük ıstırap duyuyoruz. (Bravo sesleri). Bütün küreyi kaplamış olan harbin şimdiye kadar olan inkişafı neticesi olarak yer yüzünde bir tarafın hâkimiyetine dayanan bir siyaset yapısının kalamıyacağı veya kurulamayacağı anlaşılmaya başlanmıştır denilebilir (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar).

Milletlerin, küçük-büyük, hepsi için yer yüzünde istiklâl ve haysiyetle yaşamak imkânı sabit olacaktır (Bravo sesleri, alkışlar). Bizim milletlerarası siyasette daima esas prensibimiz ol-

muş olan bu gayenin, en insafsız mücadelelerden sonra olsun, kabul edilmesinden büyük sevinç duyacağız (Bravo sesleri).

Aziz arkadaşlarım!

Muharebe edenler arasında bir anlaşmayı bugün için ümit ettirecek hiç bir yerde hiç bir delil yoktur (Yazık sesleri). Öyle görünüyor ki 1943 yılı daha geniş ve daha insafsız muharebelerle geçecektir (Yazık sesleri). Biz önümüzdeki sene dahi, millî siyasetimizin içerde ve dışarda herkesçe bilinen istikametlerini, dürüst ve ciddi olarak muhafaza edeceğiz (Bravo sesleri, alkışlar). Ahitlerimize, ittifaklarımıza ve dostluklarımıza sadık olarak, ve herhangi bir Devlete karşı hileli ve saklı fikirli olmaktan dikkatle sakınarak, millî emniyet siyasetimizi takip edeceğiz (Bravo sesleri, alkışlar). Büyük Meclis takdir eder ki gittikçe şiddetlenen düşmanlık havası içinde, her gün biraz daha sinirlenmiş taraflar ortasında, tarafsızlık politikası yürütmek, Hükümet için çok yorucu olmaktadır (Doğru sesleri). Biz, her devletle olan münasebetlerimizin mahiyetini açıkça söyleyebilir bir karakterde ve kuvvette olduğumuz için politikamızı gelecekte de sebatla takip etmekten çekinmiyeceğiz (Bravo sesleri, alkışlar). Siyasetimizdeki dürüstlüğün her tarafa ait faydalarının, bütün muhariplerce takdir edildiğini sanıyoruz.

Arkadaşlar!

Geçen bir sene zarfındaki çalışmalarımızın neticeleri dikkatle incelenmiye değer. Bir taraftan millet hayatının ilerlemesini ve gelişmesini, dünya harbinin şartları içinde hiç aksatmadan devam ettirdik. Memleketin imarı için her tarafta çeşitli faydalı işlere ara vermedik. Demiryolları, büyük su işleri, her türlü yapıcı iktisadi faaliyetler, hakikaten memnun olacağımız bir şekilde genişlemiştir. Milletinin kültür-

de, güzel sanatlarda ve teknik öğretimde vakit kaybetmeden hazırlanması için büyük programlar kabul ettik. Bu programları zevkle ve sarılmıza sebatla takip edeceğiz. Büyük Meclisin takdirine mazhar olacağına emin olduğum bir büyük işimiz de, ziraatimize büyük mikyasta ve yeni bir gayretle ehemmiyet verilmesidir. Her türlü Devlet muvaffakiyetlerinin temeli olan maliyemiz ise ağır vazifelerini memnun olacağımız tarzda başarıya devam etmiştir.

Ziraat mahsullerinin fiyatlarını makul bir surette arttırmak hareketi, Hükümetin isabetli teşebbüslerindedir. Dünya pahalılığının yükünü yalnız köylümüzün yüklenmesini istemek büyük haksızlıktır (Bravo sesleri). Hem köylünün kalkınmasını temin etmek, hem onu hadden aşırı fiyat hırsına kapılmaktan korumak lâzımdır (Bravo sesleri).

Aziz arkadaşlarım!

Türkiye'de millet hayatının gidişindeki çalışma ve ilerleme manzarası vatandaşların memleket ve millet selâmeti için her fedakârlığı kabul etmiş halleri, büyük ve kuvvetli bir milletin işaretleridir (Bravo sesleri). Millet olarak hakikî görünüşümüz, bu gürbüz ve kuvvetli halidir. Ancak Büyük Millet Meclisinin ehemmiyetiyle dikkatini celbetmek isterim ki patladığı gündənberi dünya harbine, memleketimiz en ziyade bugün yaklaşmıştır. Hakikî kuvvetlerimizi, sağlam vaziyetimizi bulandırıp gölgelendiren bir mânevi telâş ve ıstırap havası, bugün vatanımızın üzerinde esmektedir. Böyle haller bir milleti hastalıklı ve zayıf gösterirler. Hastalıklı millet bünyeleri haricî tehlikeleri süratle üzerlerine çekerler. Bu sebeple bir gün bilmediğimiz bir istikametten ve bilmediğimiz bahaneler altında vatanımızın taarruza mâruz kalması ihtimalini Büyük Millet Meclisinin ciddi olarak göz önünde tutması icabeder (Bravo sesleri).

Aziz arkadaşlar!

Suursuz bir ticaret havası, haklı sebepleri çok aşan bir pahalılık belâsı, bugün vatanımızı ıstırap içinde bulunduruyor. Bu halin umumî harpten doğan, kendi hususi şartlarımızla ilgili olan sebeplerini ve çarelerini Cumhuriyet Hükümeti sizin yüksek nazarlarınıza etrafiyle serip anlatacaktır. Eminim ki Millet ve memleketin hayırına olan en isabetli tedbirleri bulacağız. Bizim gördüğümüz en tehlikeli hastalık, iki senedenberi, cemiyetimiz içinde Cumhuriyet Hükümetlerini muvaffak etmemek için estirilmiş olan zehirli havadır (Doğru sesleri). Bu zamanda hiç bir memlekette ağır mahzurları olmayan bir tedbir tılsımı yoktur. Milletlerin sıkıntılara mâruz olmaları çaresizdir. Bu devirler, harbe girmiş veya girmemiş memleketlerin

hiç birisi için, engin kazançların bulunmaz fırsatları değildirler. İstırapı azaltmak, millet tahammülünü arttırmak, muharebe dışında kalmak ve muharebeye girilirse şerefle ve selâmetle çıkmak için tek çare, resmî vazife sahiplerine ve en başında Cumhuriyet Hükümetine candan yardım etmektir (Bravo sesleri, alkışlar). Bütün eksikleriyle beraber en iyi neticeler, ancak Hükümet tedbirlerinin dikkatli olarak yürütülmesiyle elde edilebilirler. Acı ile hatırlamalıyız ki milletin işe işlerini tanzim etmek yolunda Cumhuriyet Hükümetlerinin sarfettikleri gayretlere, iki senedenberi, cemiyetimiz tarafından hiç yardım edilmemiştir. İşte bugün ilk hallolunacak mesele, umumî imtihat havasının iade edilmesidir (Bravo sesleri). Bulanık zamanı, bir daha ele geçmez fırsat sayan eski bataklı çiftlik ağası, ve elinden gelse tenneffüs ettiğimiz havayı ticaret metar yapmaya yeltenen gözü doymaz vürgüne tüccar ve bütün bu sıkıntıları politika ihtirasları için büyük fırsat sanan ve hangi yabancı milletin hesabına çalıştığı belli olmayan bir kaç politikacı, büyük bir milletin bütün hayatına küstah bir surette kundak koymaya çalışmaktadırlar (Bravo sesleri, sürekli alkışlar). Üç, beş yüz kişiyi geçmeyen bu insanların vatana karşı aşıkâr olan zararlarını gidermek yolu elbette vardır.

RASİH KAPLAN (Antalya) — Büyük Millet Meclisi reçetesi lâzımdır.

REİSİCUMHUR İSMET İNÖNÜ (Devamla) — Devlet ve millete sövmek, milletin nefesine ve Hükümetine güvenini zehirlemek iktidarını kimseye vermemeliyiz (Bravo sesleri, alkışlar). Ticaretin ve iktisadi faaliyetlerin serbestliğini bahane ederek milleti soymak hakkını hiç kimseye, hiç bir zümreye tanınamalıyız (Bravo sesleri, alkışlar). Hırslı politikacıların, millet iradesi üstünde dahilî ve haricî bir siyaset yürütmelerine asla müsaade etmemeliyiz (Bravo sesleri).

Aziz arkadaşlarım!

Büyük vazife günleri, Millet Meclisinin büyüklüğünü tecessüm ettirmek için kıymetli fırsatlardır. Kahraman ve kıymetli ordumuzu hazır bulundurmamız, bugün her zamandan ziyade lâzımdır. Vatanda istihsalı arttıracak tedbirler, asıl genişlik yollarıdır. Harp içine girmiş ve millet selâmetinin kaygusuna düşmüş gibi her mahrumiyeti göze alacak, ve bütün milletçe külfet ve nimette birliğimizi ve beraberliğimizi gözlerin önünde canlandıracağız zamanıdır. Büyük Meclisin ve ondan feyizli ziyalar gibi dağılarak her vatandaşın, Cumhuriyet Hükümetine yardım etmesi lâzımdır. Tarihte büyük meseleler halletmiş bir milletin evlâtlarıyız (Bravo sesleri). Kendimize, milletimize güvenimiz, her vaziyette en isabetli tedbirleri bu

lacağımıza güvenimiz, her zamandan fazla ve kuvvetlidir (Bravo sesleri, alkışlar).

Büyük Millet Meclisi, büyük milli meziyetlerimizin en kuvvetli delillerini tarihimize bir

daha kaydedecektir (Bravo sesleri ve ayakta siddetli ve sürekli alkışlar).

(Refet Canitez «Bursa» Riyaset makamına geldi.)

3. — SEÇİMLER

1. — Meclis Reisi seçimi

REİS — Reis intihabına başlıyoruz. (Çorum dairei intihabiyesinden başlanarak reyler toplandı)

REİS — Rey vermiyen var mı?

Rey toplama muamelesi bitmiştir.

Reyleri tasnif edecek arkadaşlar için kura çekiyoruz.

Atıf Tüzün (Çoruh). (Hasta sesleri).

Zühtü Akın (Kırklareli), Münib Boya (Van), Nafiz Aktın (Amasya).

Reyleri tasnife memur edildiler.

Reylerin neticesini arz ediyorum; Meclis Riyasetine ittifakı âra ile; (358) reyle Çankırı mebusu Mustafa Abdülhalik Renda intihap olunmuştur. (Alkışlar).

(Mustafa Abdülhalik Renda alkışlar arasında Riyaset makamına geldi).

REİS — Aziz arkadaşlarım, yeniden Reisliğe seçmek suretiyle göstermek lütfunda bulunduğunuz yüksek itimat ve teveccühden dolayı hepimize ayrı ayrı candan şükranlarımı arz ederim.

2. — Reis vekilleri, İdare âmirleri ve kâtipler seçimi

REİS — Ruznamemizde Divanı Riyaset intihabı var. Reis vekilleri, İdare âmirleri ve kâtipler intihabı için ayrı ayrı üç kutu konmuştur. Bu kutuları sağınıza almak suretiyle sıra ile reylerinizi vermenizi rica ederim.

Reyleri tasnif edecek arkadaşlar için de kura çekiyorum.

Reşad Mimaroğlu (İzmir), Tayfur Sökmen (Antalya), Rahmi Köken (İzmir),

Bu üç arkadaş Reis vekilleri için verilen reyleri tasnif edeceklerdir.

Osman Şahinbaş (Edirne), Veled İzbudak (Yozgad), Gl. Nihat Anılmış (Ankara).

Bu üç arkadaş da İdare âmirlikleri için verilen reyleri tasnif edeceklerdir.

Hikmet Işık (Sivas), Atıf Kamçıl (Çanak-

kale), Benal Arıman (İzmir).

Bu arkadaşlar da kâtiplikler için verilen reyleri tasnif edeceklerdir.

Arkadaşlardan tekrar rica ediyorum. Reylerini verirken kutuları sağlarına alsınlar.

(Antalya dairei intihabiyesinden başlanarak reyler toplandı).

REİS — Rey vermiyen arkadaş var mı? Rey toplama muamelesi bitmiştir.

Tasnif için kura isabet eden arkadaşlar tasnife himmet buyursunlar.

Reylerin neticesini arz ediyorum.

Reis vekillikleri için rey veren arkadaşların adedi (323) tür. (323) er reyle Dr. Mazhar Germen (Aydm), Refet Canitez (Bursa) ve Şemsettin Günaltay (Sivas) reis vekilliklerine seçilmişlerdir. (Alkışlar)

İdare âmirlikleri için rey veren arkadaşların adedi (325) tir. (325) er reyle Halid Bayrak (Ağrı), Avni Doğan (Çankırı) ve İrfan Ferid Alpaya (Mardin) idare âmirliklerine seçilmişlerdir. (Alkışlar)

Riyaset divanı kâtiplikleri için reye iştirâk eden arkadaşların adedi (325) tir. Necmeddin Sahir Sılan (Bingöl), Bekir Kaleli (Gaziantep), Hamdi Selçuk (Hatay), Kemal Turan (İsparta), Vehbi Bilgin (Konya) ve Vedit Uzgören (Kütahya) (325) er reyle kâtipliklere seçilmişlerdir. (Alkışlar)

REFET CANITEZ (Bursa) — Reis vekilliklerine tekrar intihap suretiyle hakkımızda gösterilen yüksek itimat ve teveccühten dolayı şahsım ve arkadaşlarım namına teşekkürlerimi arz ediyorum. İtimadınıza lâyık ve yüksek yardımlarınızla muvaffak olmağa çalışacağız. (Muvaffakiyet dileriz sesleri) (Alkışlar).

REİS — Encümenler için, Dahili nizamnamemiz mucibince, defterler asılmıştır. Bu ayın dokuzuncu pazartesi günü saat 15 te toplanılmak üzere inikada nihayet veriyorum.

Kapanma saati : 15, 35

